

**En broschyr
för dig som
arbetar inom
socialtjänsten
eller vården**

Anmäla behov om ställföreträdare

När någon behöver en ställföreträdare

Du som arbetar inom socialtjänsten eller vården kommer ibland i kontakt med personer som inte kan bevaka sina egna intressen. Det kan då bli aktuellt för personen att få en ställföreträdare genom en god man eller en förvaltare. I den här broschyren kan du läsa om vad godmanskap och förvaltarskap innebär, ditt anmälningsansvar, samt hur du gör för att skicka in en anmälan till överförmyndaren.

Ställföreträdare
Ett samlingsnamn för god man och förvaltare.

Huvudman
En person som har en god man eller förvaltare.

Vem kan få en ställföreträdare?

För att en person ska få en ställföreträdare, i form av en god man eller förvaltare, ska personens behov av hjälp vara till följd av sjukdom, psykisk störning eller liknande som gör att personen inte kan bevaka sina egna intressen. Det ska också finnas ett samband mellan personens sjukdom eller tillstånd och behovet av hjälp. Personens behov av hjälp ska heller inte kunna tillgodoses på ett mindre ingripande sätt.

För att en person ska kunna få en förvaltare krävs också att personen i fråga saknar förmåga att vårda sig själv eller sin egendom. I många fall innebär det att det finns påtagliga risker för personen om denne inte får en förvaltare.

Vad gör en ställföreträdare?

Att vara ställföreträdare innebär en samordnande och administrativ roll och kan omfatta uppgifter som att:

- » **Bevaka rätt** genom att se till att huvudmannens rättigheter tas tillvara i kontakt med myndigheter och samhället i stort. Men också genom att ta tillvara på huvudmannens intressen i samband med rättshandlingar, till exempel genom att ansöka om bidrag och insatser.

- » **Förvalta egendom** genom att ta hand om huvudmannens ekonomi och tillgångar, till exempel genom att betala räkningar och göra upp en budget.
- » **Sörja för person** genom att försäkra sig om att huvudmannen har tillräckliga insatser, bra omvårdnad och boende. Till exempel genom att delta på vårdplaneringar, vid besök hos huvudmannen eller i kontakter med huvudmannens nätverk.

Uppgifter utanför uppdraget

En ställföreträdare kan aldrig fatta beslut om boende och vårdfrågor mot huvudmannens vilja. Den typen av personliga frågor ligger utanför uppdraget. En ställföreträdare ansvarar exempelvis inte heller för följande uppgifter:

- » Hämta ut mediciner
- » Städa och montera möbler
- » Utflykter och socialt umgänge
- » Följa med till läkare
- » Handla åt huvudmannen

Din anmälningskyldighet

Om du som arbetar i socialtjänsten eller vården bedömer att en person inte kan bevaka sina egna intressen har du skyldighet att anmäla behovet till överförmyndaren. Detsamma gäller om en person redan har ställföreträdare, men inte längre har behov av det. Du är också skyldig att lämna ut de uppgifter som överförmyndaren behöver. Vid godmanskap bygger dock anmälningskyldigheten på att personen i fråga vill ha en god man. Ingen kan få en god man mot sin vilja.

Anmälningskyldigheten är baserad på bestämmelser i socialtjänstförordningen, hälso- och sjukvårdsförordningen, samt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Innan du gör en anmälan

Innan du gör en anmälan om behov av ställföreträdare ska du alltid överväga om en mindre ingripande lösning kan fungera. Det kan till exempel vara:

- » **Banktjänster.** För att göra det lättare att sköta en persons ekonomi kan vissa banktjänster som autogiro, e-fakturor och automatiska överföringar läggas till.

Bra att veta

Godmanskap

Godmanskap är en *frivillig insats* som förutsätter samarbete, samråd och samförstånd mellan den gode

mannen och huvudmannen. Ingen kan alltså få en god man mot sin vilja. En huvudman som har god man behåller sin rättshandlingsförmåga. Det innebär att personen fortfarande har rätt att till exempel ta ut pengar från sina bankkonton, ingå avtal och säga nej till olika insatser.

Eftersom godmanskap bygger på samarbete mellan huvudmannen och den gode mannen, är grundregeln att huvudmannen ska lämna sitt samtycke till att få en god man.

- » **Hjälp från anhöriga eller närstående.** Om den hjälpbehövande personen har förmåga att lämna sitt samtycke kan personen utfärda en fullmakt till en anhörig eller närstående, som då kan företräda personen.

- » **Anhörigbehörighet.** Om den hjälpbehövande personen inte har förmåga att lämna sitt samtycke har anhöriga enligt lag rätt att utföra rättshandlingar som rör personens dagliga liv. Det kan exempelvis handla om att betala räkningar från personens bankkonton eller att ansöka om hemtjänst och äldreboende.

- » **Insatser från socialtjänsten.** Om en person har en funktionsnedsättning kan denne ha rätt till flera insatser via socialtjänsten.

- » **Budget- och skuldrådgivning.** Om en person har skulder eller behöver hjälp att se över sin ekonomi kan personen få råd och stöd av Göteborgs Stads budget- och skuldrådgivning. Till exempel genom att lägga upp en budget, se över inkomster och utgifter, eller hjälp vid ansökan om skuldsanering.

Förvaltarskap

Förvaltarskap är en *tvångsåtgärd* som innebär ett stort ingrepp i den personliga integriteten. Det innebär att huvudmannen förlorar sin bestämmanderätt i de delar som förvaltarskapet omfattar. Det kan exempelvis innebära att huvudmannen inte kan ingå avtal och att förvaltaren bestämmer över huvudmannens ekonomi. Förvaltaren behöver heller inte huvudmannens samtycke för åtgärder.

Tingsrätten är generellt försiktig med att besluta om förvaltarskap. Vid förvaltarskap ska behovet vara tydligt och väldokumenterat, och det är en förutsättning att personens hjälpbehov inte kan tillgodoses genom mindre ingripande åtgärder.

Så gör du en anmälan

Skillnad på ansökan och anmälan

Om en person själv anser sig behöva hjälp av en ställföreträdare kan personen skicka in en *ansökan* direkt till tingsrätten. En ansökan kan också göras av personens närmast anhöriga eller av oss på överförmyndaren. Ansökan skickas till tingsrätten i den kommun där personen är folkbokförd.

Du som arbetar i socialtjänsten eller vården kan inte ansöka om ställföreträdare åt någon, men har som tidigare nämnts skyldighet att *anmäla behovet* till överförmyndaren. När en anmälan har kommit in till oss på överförmyndaren bedömer vi behovet av ställföreträdare och skickar i sådana fall in en ansökan till tingsrätten.

Bra att veta

Det är alltså skillnad på att ansöka om ställföreträdare och att anmäla behov av ställföreträdare. När en person lämnar samtycke till att få en ställföreträdare i en

behovsanmälan är det inte detsamma som en ansökan. Om en person behöver hjälp av dig som arbetar inom socialtjänsten eller vården att fylla i en ansökan om ställföreträdare, rekommenderar vi att du istället skickar in en anmälan om behov till oss på överförmyndaren. I många fall kan det annars ställas för höga krav på huvudmannen själv i samband med att behovet utreds.

Anmäla behov av god man

När du som socialsekreterare eller vårdpersonal ska göra en anmälan om behov av god man ska du använda dig av blanketten *Ansökan eller anmälan om behov av god man*. [Du hittar blanketten i PDF här.](#)

Den ifyllda blanketten ska sedan skickas till oss på överförmyndaren tillsammans med huvudmannens samtycke och läkarintyg.

Socialt underlag

För att vi på överförmyndaren ska kunna göra en så bra bedömning som möjligt är det viktigt att din anmälan innehåller ett socialt underlag som beskriver huvudmannens situation och förutsättningar. Om du svarar tillräckligt utförligt på frågorna i blanketten räcker det oftast som underlag, men tänk på att följande saker ska finnas med:

- » Ekonomiska förhållanden
- » Bostadssituation
- » Eventuella funktionsnedsättningar
- » Social situation
- » Namn och kontaktuppgifter till anhöriga och professionellt nätverk
- » Hur personen fungerar i sin vardag
- » På vilket sätt personen saknar förutsättningar att själv ta ansvar för sig och hur hjälpbehovet ser ut
- » Information om huvudmannens inställning till att få en ställföreträdare
- » Om det finns insatser från kommunen
- » Om det finns eget förslag på ställföreträdare. I sådana fall ska kontaktuppgifter till personen finnas med
- » Varför huvudmannens hjälpbehov inte kan tillgodoses genom mindre ingripande åtgärder

Samtycke

Eftersom godmanskap är en frivillig insats är grundregeln att huvudmannen ska lämna sitt samtycke till att få en god man. På blanketten *Ansökan eller anmälan om god man* finns det en ruta för samtycke som huvudmannen ska använda. Undantaget är om huvudmannen enligt läkarintyg inte har förmåga att förstå vad saken gäller. Endast då kan en god man utses utan huvudmannens samtycke.

Läkarintyg

Ett läkarintyg ska finnas med i din anmälan för att styrka personens behov av god man. Det är bra om du stämmer av att läkaren har gjort samma bedömning som socialtjänsten angående personens förmåga. Det är också bra att kontrollera att intyget är fullständigt ifyllt. Om någonting saknas i intyget eller om läkaren har gjort en annan bedömning är det viktigt att stämna av med sjukvården igen innan du skickar in din anmälan.

Blankett för läkarintyg finns på socialstyrelsens hemsida.

Bra att veta

Om personen som har behov av god man har pågående ärenden i flera enheter inom IFO-FH är det bra om berörda socialsekreterare gör anmälan gemensamt.

Anmäla behov av förvaltare

Då förvaltarskap är en tvångsåtgärd ställer det högre krav på den som anmäler behovet att kunna visa att huvudmannen inte kan få sitt hjälpbehov tillgodosett på något mindre ingripande sätt. Om du som arbetar inom socialtjänsten eller vården är osäker på om en person du möter har behov av förvaltare, kan det vara bra att kontakta överförmyndaren för råd innan du anmäler behovet.

När du gör en anmälan om behov av förvaltare får du gärna skriva den som löpande text med passande underrubriker. Du kan ha frågorna från blanketten *Ansökan eller anmälan om behov av god man* som utgångspunkt när du beskriver huvudmannens bakgrund.

Komplettera sedan med följande saker:

- » En specifikation av personens ekonomiska situation, samt skriftliga underlag som styrker uppgifterna. Beskriv personens inkomster, utgifter, tillgångar och skulder samt hur och när de uppkom
- » En beskrivning av vad som har gjorts för att hjälpa personen, samt varför det inte har varit tillräckligt eller inte fungerat
- » En motivering till varför det inte är tillräckligt med mindre ingripande åtgärder
- » En beskrivning av vilka åtgärder en förvaltare förväntas utföra
- » En beskrivning om vilka konsekvenser det skulle få om huvudmannen inte får en förvaltare
- » En beskrivning av på vilket sätt personens situation skulle förbättras eller förändras om denne skulle få en förvaltare

Läkarintyg

Ett läkarintyg ska finnas med i din anmälan om behov av förvaltare. Det finns en speciell blankett för läkarintyg angående förvaltarskap där läkaren bland annat ska ta ställning till om huvudmannen saknar förmåga att vårda sin egendom och sig själv.

Blankett för läkarintyg finns på socialstyrelsens hemsida.

Vid akut behov

Om en person är i akut behov av en ställföreträdare kan du anmäla det till överförmyndaren. Tingsrätten kan då fatta ett tillfälligt beslut som gäller fram till att ett slutgiltigt beslut kan fattas.

Om situationen förändras

Om den aktuella situationen förändras i ett ärende där du har anmält behov av ställföreträdare, är det viktigt att du kontaktar oss på överförmyndaren och meddelar vad som ändrats.

Från anmälan till beslut

1. Överförmyndaren handlägger

När en anmälan om behov av ställföreträdare kommer in till överförmyndaren fördelas den till en av våra handläggare för bedömning. Om det saknas uppgifter skickar handläggaren en begäran om komplettering till dig som gjort anmälan.

När ärendet är komplett bedömer handläggaren om överförmyndaren ska ansöka till tingsrätten eller om ärendet ska lämnas utan åtgärd. Om ärendet lämnas utan åtgärd skickar vi beslutet till dig som anmält behov av ställföreträdare, efter att det har godkänts av vår verksamhetschef och förvaltningsjurist.

2. Ställföreträdare tillfrågas

Innan vi på överförmyndaren skickar in en ansökan till tingsrätten frågar vi först en ställföreträdare. Om den tillfrågade ställföreträdaren är intresserad av att ta uppdraget kontakter denne dig som socialsekreterare för att få uppgifter om huvudmannen, samt för att bestämma träff med huvudmannen.

3. Huvudmannen godkänner

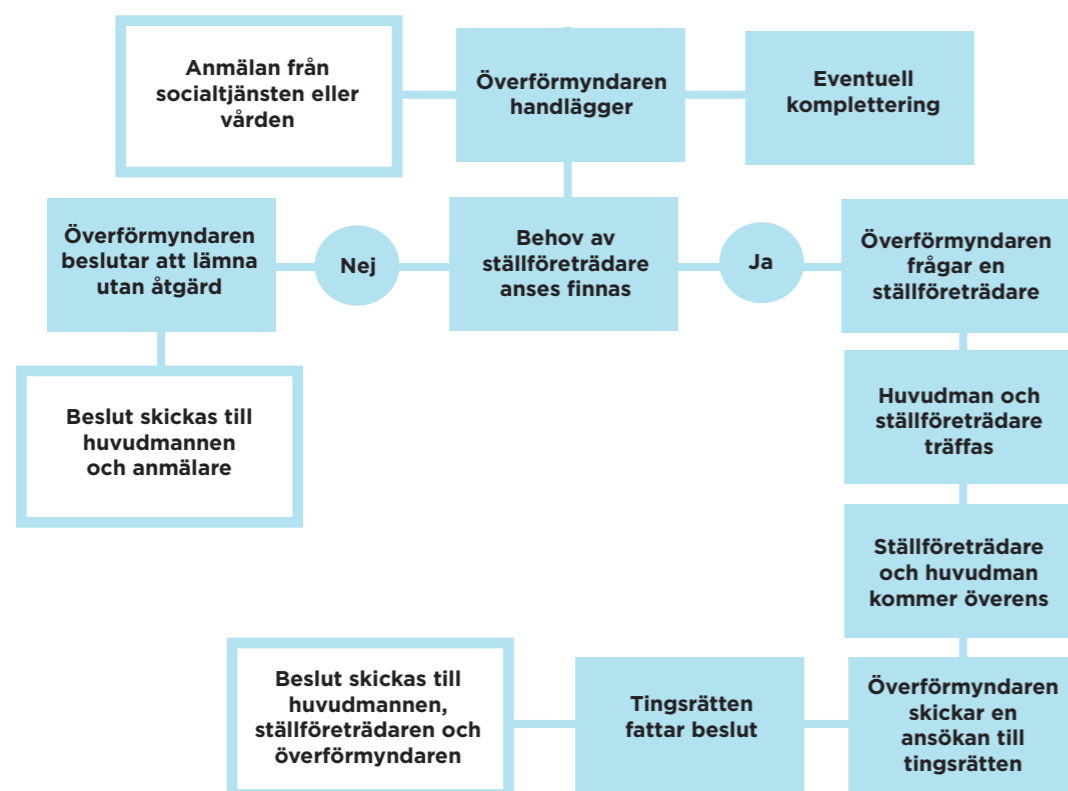
Den tilltänkta ställföreträdaren och huvudmannen träffas. Det är bra om du som socialsekreterare är med vid mötet och stöttar huvudmannen om denne vill det. När det gäller godmanskap är grundregeln att huvudmannen ska godkänna den tilltänkta gode mannen genom att lämna skriftligt samtycke. Om huvudmannen inte har förmåga att lämna sitt samtycke, behöver endast den tilltänkte gode mannen åta sig uppdraget. Vid anmälan om behov av förvaltare krävs inget samtycke då förvaltarskap är en tvångsåtgärd.

4. Överförmyndaren ansöker

Ställföreträdaren skickar sedan in sitt åtagande till oss på överförmyndaren, tillsammans med huvudmannens samtycke. Vi skickar därefter in en ansökan till tingsrätten.

5. Tingsrätten fattar beslut

Tingsrätten fattar sedan beslut om att huvudmannen ska få en ställföreträdare, samt vem som ska utses till ställföreträdare.

Bra att veta om ställföreträdarskap

Arvode till ställföreträdaren

Ställföreträdare har rätt att få ersättning för sitt uppdrag och grundregeln är att huvudmannen står för arvodet. Det går inte att förhand fastställa hur stort arvodet kommer bli, men några faktorer som påverkar storleken är uppdragets omfattning och komplexitet.

Bra att veta

Om huvudmannens skattepliktiga inkomst är lägre än 2.65 prisbas-belopp och tillgångarna mindre än 2 prisbasbelopp betalar kommunen arvodet till ställföreträdaren.

Du kan läsa mer om prisbasbelopp på SCB:s hemsida: [Prisbasbelopp för 2021](#).

Sekretess

Ställföreträdare omfattas inte av sekretess, men ska inte avslöja uppgifter om sin huvudman, annat än när det är nödvändigt för uppdraget. Huvudmannen och personens närmast anhöriga har rätt att ta del av de handlingar som rör ställföreträdarskapet och som förvaras hos överförmyndaren.

Personer med förvaltare kan inte vara förmyndare

En person som ställs under förvaltarskap kan inte samtidigt vara förmyndare för ett minderårigt barn. Vanligtvis är barnets förmyndare detsamma som förälder eller vårdnadshavare.

Om barnet har två förmyndare blir den andra personen per automatik ensam förmyndare. Om personen som ställs under förvaltarskap är ensam förmyndare behöver en särskilt förmyndare utses för barnet. Det beslutet fattas av tingsrätten.

Personer som inte kan få ställföreträdare

Lagstiftningen om godmanskap och förvaltarskap är till stor del ålderdomlig och motsvarar inte alltid de förhållanden som råder i samhället idag. Regelverket är inte heller heltäckande. Därför inträffar det ibland att hjälpbehövande personer varken kan få god man eller förvaltare. Det kan till exempel vara så att en person inte ha förmåga att upprätthålla ett fungerande samarbete med en god man, men samtidigt finns det inte tillräckligt påtagliga risker för att motivera ett förvaltarskap.

Ställföreträdarskap kräver också att det finns en person som är villig att åta sig uppdraget. Ibland händer det därför att det inte går att rekrytera en ställföreträdare, till exempel till följd av uppdragets svårighetsgrad.

Informera föräldrar om myndighetsåldern

När ett barn som har behov av ställföreträdare fyller 18 år, kan barnets vårdnadshavare inte ansöka om insatser för barnet på samma sätt som tidigare. Det är därför bra att du som arbetar inom socialtjänsten eller vården informerar föräldrar eller vårdnadshavare till barn med exempelvis funktionsnedsättning så tidigt som möjligt om vad myndighetsåldern innebär. Det gör det enklare att hitta en ställföreträdare i god tid som både föräldrar och barn kan känna sig bekväma med.

Om överförmyndaren

Överförmyndaren är en obligatorisk verksamhet som finns i alla Sveriges kommuner. Våra arbetsuppgifter är att utreda behov av ställföreträdare och att utöva tillsyn över deras uppdrag. Tillsynen sker bland annat genom granskning av de redovisningar som ställföreträdare varje år lämnar till överförmyndaren. Vi beslutar även om tillstånd och utreder klagomål på ställföreträdare.

Kontakta oss

Har du frågor om hur du anmäler behov av ställföreträdare eller vill du ha mer information om ställföreträdarskap? Du är alltid välkommen att kontakta oss på överförmyndaren.

På goteborg.se/godman hittar du information samt ansöknings- och anmälningsblankett för godmanskap.

På goteborg.se/overformyndaren hittar du mer information och aktuella blanketter för ställföreträdarskap, som i huvudsak är riktad till ställföreträdare.

Telefonnummer: 031 - 365 00 00

E-post: of@kom.goteborg.se

Besöksadress: Ekelundsgatan 1, Göteborg

Postadress: Box 2385, 403 16 Göteborg